

นานาสาระ

การแก้ปัญหาขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์

ศ.นพ.สมศักดิ์ เทียมเก่า

อนุสาขาวิชาประสาทวิทยา สาขาวิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้รับผิดชอบบทความ: ศ.นพ.สมศักดิ์ เทียมเก่า

อนุสาขาวิชาประสาทวิทยา สาขาวิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์นั้นเป็นปัญหาเรื่องจริงที่มีมานานมาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและก็จะยังเป็นอยู่เช่นนี้ไปตลอด เพราะภาระงาน ความคาดหวังของคนในสังคม ลักษณะการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการให้มี work life balance ด้วยหลายเหตุผลนี้เองที่ทำให้หลายต่อหลายคนเป็นห่วงว่าระบบสุขภาพของประเทศไทยจะไปไม่รอด ผมเองมีความเชื่อว่าจะระบบสุขภาพไทยจะไม่มีทางล่ม และไปรอดแน่ๆ เพราะด้วยลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยที่มีการเสียสละ ทุมเท จิตใจดี คิดเพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว แต่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาาระบบสาธารณสุขหลายประการดังนี้

1. การสร้างบุคลากรที่มีทัศนคติต่อการบริการที่ดีไม่ได้สร้างคนจากผลการเรียนที่ดีเพียงอย่างเดียว ต้องมีระบบการคัดเลือกบุคลากรที่มีทัศนคติที่ดีต่อการบริการ และมีกระบวนการสร้างคนที่พร้อมต่อการให้บริการด้านสุขภาพ ซึ่งในปัจจุบันนั้นการสร้างทีมสุขภาพมักเน้นไปในด้านการเรียนรู้ทางทฤษฎี ความรู้ที่มีมากมาย แต่มีส่วนในการเน้นด้านความเข้าใจจิตใจมนุษย์ จิตใจด้านการบริหารไม่มากนัก และยากต่อการสร้าง เพราะขาดต้นแบบที่ดี (role model) ผมมีความเห็นส่วนตัวว่า ต้นแบบที่ดี หรือ role model นั้นสำคัญมากๆ ในการสร้างบุคลากรทางการแพทย์

2. การปรับเป้าหมายของการประเมินผลงานของสถาบันการศึกษาที่ปัจจุบันนั้นเน้นไปที่ผลงานวิจัย การติดลำดับในการจัดลำดับสถาบันการศึกษาทั้งในระดับนานาชาติ และระดับชาติ ซึ่งเกณฑ์การจัดลำดับนั้นเน้นแต่ผลงานที่วัดได้ จับต้องได้ เช่น ผลงานวิจัย ผลกระทบของงานวิจัย (impact factor) การแลกเปลี่ยนนักศึกษาต่างประเทศ จำนวนนักศึกษาที่จบการศึกษาตามหลักสูตร และอื่นๆ ที่เป็นสากล แต่มีส่วนที่สถาบันศึกษานั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ชุมชนที่ดีขึ้น ขาดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับสถาบันการศึกษาอย่างแท้จริง ถ้าเกณฑ์การประเมินเน้นหนักไปด้านใด ผลก็จะออกมาในด้านนั้น เหมือนกับที่เป็นในปัจจุบันที่สถาบันการศึกษาเน้นการแข่งขันระดับนานาชาติ สถาบันต่างๆ มีความภูมิใจที่ติดลำดับการจัดอันดับกับ

นานาชาติ แต่ไม่ได้มุ่งไปที่การพัฒนาชุมชน พัฒนาความเจริญอย่างแท้จริงให้สังคมไทย ทำไมเราถึงไม่มีการประเมินสถาบันการศึกษาที่ทำให้มีการพัฒนาสังคมที่รับผิดชอบอย่างแท้จริง อาจารย์ทุกคนต้องทำวิจัยเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมิน จนไม่ได้มีเวลาทุ่มเทกับการสอน ดูแลผู้ป่วย และพูดคุยการใช้ชีวิต การทำงานเพื่อส่วนรวมก็ไม่มีผลในการประเมินผลงาน และอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานด้วย เพราะบางสถาบันไม่ส่งเสริมให้ทำงานเพื่อส่วนรวมเลย โดยไม่มีค่าคะแนนหรือนับเป็นผลงานให้อาจารย์ที่ทำงานนอกคณะ นอกมหาวิทยาลัย เป็นต้น

3. การพัฒนาหลักสูตรให้การเรียนการสอน การทำงานนั้นมีการทำงานร่วมกับชุมชน สังคมเป็นสัดส่วนที่มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการซึมซับรับรู้ปัญหาของชุมชน และนำมาศึกษา หาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่เรียนหนังสือ เช่นเดียวกับการเรียนของแพทย์เฉพาะทางที่แพทย์ผู้รับทุนการศึกษามาเรียนต่อนั้นต้องกลับไปฝึกงานที่โรงพยาบาลที่รับทุนมาด้วยเสมอ เพื่อให้รู้ถึงปัญหาที่แท้จริง แล้วนำมาปรึกษาอาจารย์ จะได้นำกลับไปพัฒนาแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่พบได้

4. การออกแบบโครงสร้างของของระบบสาธารณสุขที่ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้บริการด้วย เช่น การจัดให้มีจิตอาสาในชุมชน การร่วมสนับสนุนงบประมาณจากท้องถิ่น การมีกองทุนด้านสุขภาพของชุมชน การคัดเลือกบุคคลมาทำงาน หรือส่งเรียนต่อในทุกๆ ด้านต้องให้ชุมชนนั้นมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการคงอยู่ของการทำงานในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าเราให้คนในชุมชนนั้นมีส่วนร่วมย่อมรู้จักบุคคลนั้นได้ดีกว่าคนภายนอกชุมชน และโอกาสที่จะทำงานต่อไปตลอดย่อมมีสูงกว่าแน่นอน

5. การบริหารโรงพยาบาลต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ถึงปัญหาในทุกๆ ด้าน และร่วมวางแผนในการพัฒนา อย่าแยกสถานพยาบาลกับชุมชน เมื่อเกิดปัญหาเกิดขึ้น ก็ควรให้กรรมการบริหารโรงพยาบาลที่มีตัวแทนชุมชนร่วมในการแก้ไขปัญหา ตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย และร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนา แก้ไขปัญหาของโรงพยาบาลด้วยเสมอ

6. ส่งเสริมให้การดูแลสุขภาพตนเองเป็นเรื่องของทุกคน ต้องพัฒนาหลักสูตรให้นักเรียนทุกระดับต้องค่อยๆ เรียนรู้ และสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ มีการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันการเกิดโรคมากกว่าการรักษาโรค สร้างเสริมนำซ่อม

7. การร่วมจ่ายในรูปแบบต่างๆ ที่แต่ละชุมชนพิจารณาแล้วว่ามีเหมาะสม ไม่มี การกำหนดแบบตายตัว การร่วมจ่ายแบบที่ไม่เป็นอุปสรรค และส่งผลต่อการเข้าถึงการรักษา เพราะงบประมาณที่ได้จากภาครัฐนั้นอย่างไรก็ไม่เพียงพอ และเป็นการส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในชุมชน เกิดการเสียสละ ผู้มีมากก็มีส่วนร่วมมาก

8. การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนมีงานทำ เช่น จิตอาสาในหน่วยงานราชการต่างๆ ทั้งเป็นการลดภาระของหน่วยงานแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุด้วย และเพิ่มจำนวนผู้สร้างงานในชุมชนได้ด้วย ลดภาระที่ครอบครัวต้องดูแลผู้สูงอายุ

9. การฝึกอบรมผู้ดูแลผู้พิการ ผู้สูงอายุในชุมชน ให้คนในชุมชนที่ว่างงานหรือมีความถนัด ความสนใจในการดูแลผู้พิการ ผู้สูงอายุ เพราะปัญหาการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการนั้นเป็นปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันและอนาคต โดยร่วมกับสถานพยาบาลในการฝึกอบรม ซึ่งในระหว่างการฝึกก็ได้มีกำลังคนทำงานในโรงพยาบาล และสามารถสร้างงานในชุมชนได้ด้วย

10. การทอดผ้าป่าสุขภาพทุกๆ ปี หรือการจัดงานเพื่อหารายได้ สร้างเสริมสุขภาพในชุมชนให้เป็นประเพณีที่สำคัญ

11. การปรับค่าตอบแทนให้มีความเหมาะสม และสวัสดิการที่ดีต่อบุคลากรทางการแพทย์ เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคลากรทางการแพทย์มีความมั่นคงทางครอบครัว และจิตใจ ทำให้สามารถทุ่มเทการทำงานได้มากยิ่งขึ้น ถ้าครอบครัวมีความมั่นคง

ผมเชื่อว่าถ้าเราทุกคนทำด้วยความมุ่งมั่น และมีความเชื่อว่าจะทุกอย่างเป็นไปได้ ระบบสุขภาพของไทยต้องไปรอด ผมเชื่อว่าเราทำได้ เราาร่วมมือกันดีกว่าครับ